SPISY ADOLFA HEYDUKA

XVII.

PARNASIE

PG
5038
H48
1900
sv.17

SPISY

ADOLFA HEYDUKA

XVII.

PARNASIE.

1887—1896.

NAKLADATELSTVÍ J. OTTO, SPOL. S R. O. V PRAZE.
1923.

ADOLF HEYDUK:

PARNASIE.

1887—1896.

DRUHÉ VYDÁNÍ.

NAKLADATELSTVÍ J. OTTO, SPOL. S R. O. V PRAZE.
1923.

PG
5038
H48
1900
sv. 17

VEŠKERÁ PRÁVA VYHRAZENA.

LIBRARY
SEP 22 1966
UNIVERSITY OF TORONTO

1126700

Uniotypie. Česká grafická Unie a. s. v Praze.

PARNASIE.

I.

ZVUKY ŇADER

Parnasie.

Tam na východě rodné země,
kam na svět postavil mě Bůh,
kde lesy šumí přetajemně
a Jeseň ocún nosí v luh;
kde broskev nezraje ni hrozen,
by poutník žízniv po nich sáh',
tam políbením slunce zrozen
květ něžný roste na nivách:
bělostná parnasie.

Běl plátků, v korunku jež svity,
pyl stříbrolesklý zdobí kol,
a níže drobně srdcovitý
list družně ovinuje stvol;
a když se Jeseň v horách budí,
a mlhy zahalují svět,
tu ladnou zdobou z lučin hrudí
jak hvězda svítí onen květ:
bělostná parnasie.

Jsem s hor; Bůh lásky, smilování
mně v hloubce ňader znítil též
ty květné hvězdy našich strání
a děl mi: „Kveť, kamkoli jdeš;
buď útěchou ti trpkých chvílí
ten lepý domoviny vzkaz,
a žití doba až se schýlí,
syp pel svůj do rakve ti zas
bělostná parnasie.

Hle, dnes těch květů hrstku nesu,
než zasype je navždy sníh,
kol útlé větévky jsou vřesu,
a svěží jsou a rosa v nich;
ať v jiných skleníku se stkvějí
vše květy jihu na podiv:
skvost aloí a orchideií,
já znám jen květy českých niv:
bělostné parnasie.

Lék.

I přes nevlídnost plachých dnův i let,
a různý žal, jenž v ňadra byl mi set,
a zamlžených očí prchlý jas,
rád léčitu se chodím na Parnas.

Tam, kastalský jak ústa zvlaží zdroj,
již oblétá mne písní družný roj,
a usedne-li která srdci blíž,
v síť veršů náhle lapena jest již.

I rozepnu jí křídla: rád bych chtěl,
by jiný též jich rysy uviděl,
leč jejich pyl, dřív žhavým leskem svit,
jest utracen! Kde barvy jsou, kde svit?

Pak knížce pokládám ji v bílý klín,
jak student lov svůj ve skříň přírodnin,
a radost mám, byť skryt v ní byl i vzdech,
jak má ji žáček na svých motýlech.

A těším se, ač vím, že Čas, zlý brach,
vše rozdrolí a nezbude než prach,
že pokladů vždy bude míň a míň,
až rozpadne se naposled i skříň. —

I přes nevlídnost plachých dnův i let,
a starou hruď, v níž počalo to tlet',
a zamlžených očí prchlý jas,
rád léčiti se chodím na Parnas.

Věčné zřídlo.

„Vše bylo tu již tisíckrát,
vše ošumělo, vše je všední,
již zpěvu nech!“ ... Nu věřím rád,
leč lituji vás, jak jste bědni;
jen jinak pozírejte kol
na louku, pole, horu, dol —
mně přec vše novo jest den ke dni!

Či lvem mám býti vyrušen,
či dechem rozkacené Etny?
Mně vrabci oživený klen
a v palmě rajek houfec četný
je stejně mil, mám rád ten svět,
mně ze všad voní písně květ,
a ve všem verš je ukryt vzletný.

Či v růži méně divů snad
než v obřím zjevu Viktorie,
či krasší královský je had,

než motýl, z podléšek když pije?
Či půvabnější meteor
než světluška, když jasní bor,
neb slza v záři poesie?

Jeť velkou druhdy malá věc,
když její vznik a její vnady
kněz krásy věští — umělec,
a v její chrám lze vstoupit všady,
jen setři s obuvi si prach,
a v slunných nebes prostorách
svou duši osvěž prostou zrady!
Jsouť v tvorstvu samé Iliady!

———

Rád lahodnou bych píseň zpíval.

Rád píseň lahodnou bych zpíval
jak šepot háje, vesny dech,
jak úsměv zory, květů příval,
jak něha dětských na ústech.

A plnou zjevů položera,
a plnou červánků a hvězd,
a pocitu, jenž za večera
v dvou milujících duších jest.

A plnou kouzla, plnou vnady
jak mladé luny lesní pout,
a na růžích pak, květech Lady
jak povzdech lásky zahynout.

»Jsi měkkým,« díte . . .

„Jsi měkkým," díte; vím to dobře, vím,
mé srdce není v ocel ukováno,
spíš květem tajemně je lekavým,
jenž, horoucněj když políbí jej ráno,
neb chladný večer brvou zaškaredí:
v ráz svije se a truchle k zemi hledí.

Ve sivém motýli zří černý mrak
a v zlaté mušce pramen světla zírá.
hned vystraší jej smrtihlavu zrak,
že koruna se chví a kalich svírá;
ba i těch vánků lichotnému roji
skrýš ňader vonnou otevřít se bojí.

Jen ve souladu dojmů veškerých
v zdar rozvinuje listy ostýchavě,
a večer s tyčinek a plátků svých
sny vonné dýše nachýlené hlavě,
jež přes noc hlatí se, a než se deni,
na písně útlou parnasku se mění.

Mne nepřizdobil zlatohlav . . .

Mne nepřizdobil zlatohlav,
já mám jen bílou řízu kněze,
můj nezaznívá s trůnu zpěv,
jen skřivánkem se vznáší s meze.

Kýs skvost mých skrání netlačí
a nekmitá se bleskem v mraku,
leč slunečná je zdobí zář,
a teplý úsvit milých zraků.

Já nejsem králem, jemuž zpěv
tresť zlatou v mocnou dává ruku,
mně povzdech srdce do ní vtisk'
sněť zkvetlou v kráse ptačích zvuků.

Jsem knězem, žezla netřímám,
můj zpěv se mocí nehonosí;
já zlata v úděl nedostal,
jen drobné perly svěží rosy.

Já nedím: „Viz, je hrozný svět,
nuž padni na kolena v strachu!“
Já těším: „Vidíš v nebesích
tu duhu ze zlata a nachu!“

Leč slunce-li jsem krůpějku
dal jediné jen duši v trudu,
pak její tichou modlitbou
i v prosté říze spasen budu!

Večer.

Bůh noci sivou rouškou zastřel svět,
tu lidských přání nevyzpytnou tůni,
už růže k modlitbě svůj sklání květ
a dýše ze rtů zbožných díků vůni.

Vše ticho kol jak dítka první sen,
jenž tkán je z jasu lásky něžné matky,
a divným citem duch je opojen,
a k ústům tiskne krásy pohár sladký.

Jím v srdci píseň rodí se jak pták —
jak konopka, jež krev má na své hrudi,
leč její výkřiky jsou smutny tak,
že dříve mrtva je, než den se zbudí.

Mlhy.

Když netušeně v jarní den
šeď mlh se zjeví ráno,
tu zrak kam hledí, ven a ven,
vše bývá uplakáno.

A v radostech-li pozdních let
v hruď vzpomínka se tlačí,
až vzdechem zachvívá se ret,
to také slzy značí.

V parku za jeseně.

Buk s břízou v starém parku stojí
blíž sebe, plesa opodál,
sněť se snětí se družně pojí
jak králové by, ženě svojí,
dal ruku hrdopyšný král.

Však mezi nimi v slunném jasu
sem tamo lítla hejna much,
jež lstivě k podzimnímu kvasu
při pestrých pěnkav zvučném jasu
ven vábil rudých listů vzruch.

To pavouk zřel a čilou pílí
tam roztáh' hedváb sítí svých —
druh byl to neobdobně stylý —
jež v podvečerní byly chvíli
již plny mušek kovových.

Když z červánků den vzcházel nový,
stkvost duhy v pavučinách tkvěl
a zdobil sítě pavoukovy,
a pod sdružených stromů krovy
mdlý stehlík mrtvým muškám pěl.

Tužba.

Nebesklon jako když hoří —
je večer a zimy vjezd,
noha má v sněhu se noří,
hlava má v moři hvězd.

Srdce mé roste a roste,
chce též takým mořem být!
Kéž může, hvězdnatý skvoste,
rovněž jak ty se stkvít.

Plaché písně.

Mráz prstem klepe na okence,
a zimy chvějící se paže
hebounké kytice a věnce
na mlžná skla mé síňky váže.

Zřím v dálku; sluncem pláň se nití
v ní myšlénky mé poletají,
z čel sněžné hvězdičky jim svítí,
jichž září písně v srdci zrají.

Leč náhle chomol vrabčích hlasů
zpod okna v můj se úkryt vznáší —
hle, smělce, válčí o půl klasu,
a všecku žeň mých písní plaší!

Život a smrt.

Ta věčná touha, věčná přání
a věčná píle, věčný chvat,
jak aureolu dáti skrání
a štěstí, nemající stání,
k svým nohám na vždy upoutat.

Chcem' pravdě roušku strhnout s líce,
zdroj světla mocí chceme zřít,
a touha poznání vždy více
rve u bran záhad jako lvice,
leč nikdo nejde otevřít.

Tak srdce týráme i duši,
leč neskrotný je vášní vír,
jen dál, ať potmě; kdo pak tuší,
že s napnutou nás stíhá kuší
spor duše, smrti bohatýr.

A spouští šíp — hruď chví se mřením —
jest neúprosná jeho moc —
až doznáváme sil svých tlením,
že smrt je světla políbením
a život stínů plná moc.

Touha po písni.

Když v poli strom se k žití vzruší,
an květnou vůni v srdci tuší
a ptačí písně po nivách,
tu blah
na horská temena v hruď lesů
duch vzlétá k blankytnému plesu,
by pro perly vln bílých v směsu
zas touhy bílou rukou sáh'.

A letí, letí bez únavy;
co zemských poutníků mu davy?
on touží z prachu v kouzel skrýš,
vždy výš,
kde srdce s duchem v jedno zvučí
a padají si do náručí,
by jati lásky silou ručí
svých citů zvučnou píli číš.

Slunce.

Žhavý svět se v nebi nítí,
oslneš, kdy k němu zříš,
prazdroj-li to všeho žití,
velkých-li to duchů skrýš?

Tvůrcova-li číše zlatá,
věčnosti v němž kryje zdroj,
výheň-li, v níž vojska svatá
bleskovou si kují zbroj?

Štít-li je to archanděla,
slávy nebes studna as,
či plamenů záře stkvělá,
v nichž se mladí phönix čas?

Hvězdy-li to v požár slité,
královský-li nebes trůn,
rejdiště-li plamenité
apokalyptických brun?

Na plášti-li Pánu Pána
diamant, všech divu div,
nebo lidstva zlatá brána
do nového žití niv?

Marně bádám, marně v touze
vzletné duši pravdy ždám;
slunce světluškou je pouze
lidských myslí věčným tmám.

Chrám jediný.

[illegible] v temné kobě?
[illegible] tám;
[illegible]emiluje cetek jako robě,
[illegible]

[illegible] času
[illegible] Bůh,
[illegible] ozývajících se hlasu
[illegible]

[illegible] sklání
v tlapy řvoucí lev,
[illegible]
[illegible] perly zjev.

[illegible] o všemmíru
[illegible]
[illegible] volnost z útrap víru,
[illegible] lidských hlav.

Vyjdi ven, kde [illegible]
bují les a stráň,
líbezných kde květů [illegible]
rozkoš dýší v pláň.

Kde se [illegible],
zbožné [illegible],
kde na [illegible]
sluncem [illegible] drozd.

Kde zpěv [illegible],
skřivan [illegible],
třebas svatou [illegible] se vodou,
aniž dělal kříž.

Hosanna kde všecko [illegible],
k nebes končinám,
tam dech [illegible],
tam jest J[illegible].

Tamo [illegible]
zlatá [illegible],
to Bůh [illegible]
líbá v [illegible].

Božství.

Co z chaosu vstal svět náš přeubohý,
dle představ svých si člověk tvoří bohy.

Zřeť v tučném býku boha, v krokodilu
kdys Kamid, prabydlitel země Nilu.

A Kanobčan ctil v objemném ho džbánu,
a chytrý Azték hnětl ho z marcipánu.

A ve volu, jenž v útrobách byl žhavý,
jej Babylonské ondy ctily davy.

A Kirina, psa s jeleními rohy,
syn Číny k poctě vřadil mezi bohy.

A ve vtělení želvy obrovité
Ind Višnu měl, své božství nad vším skryté.

A v tučném kanci, modrém Herlikanu,
ctil Ka[illegible]lmik svého boha, pána pánů.

A v rybě — Bajušáku — Kamčadále,
a Peršan v plameni, jenž hořel stále.

A German ve vlku, jenž Fenrir zove
a zhltne vše, co chodí, létá, plove.

A ve trojhlavém starci šesti zraků
jej Slovan ctil a v hromobitném mraku.

A v ženách květných vnad a v zjevech reků
lid římský bohy zřel i národ Řeků.

A v beránku a holubici bílé
my obraz boží vidíme té chvíle.

A dál a dál, vždy jiným bude videm
Bůh časům jinakým a jiným lidem. —

Co z chaosu vstal svět náš přeubohý,
dle představ svých si člověk tvoří bohy.

Leč onen Veliký tam v slunném jasu
jest nad pomysly božství všech i času.

Je v dobru skryt a ve pravdě a kráse
a v útrpnosti na svět usmívá se. —

Věčná změna.

Bohové i světy hynou,
všecko kvapem trhá čas,
co zde bylo před hodinou,
nazpět-li se vrátí as?
Rozneseno, rozkotáno!
Zničena je bohů směs,
a když nové vzešlo ráno,
v jiné ruce bylo dáno
žezlo vlády. Klidno dnes.

A zas přejdou věky, léta,
doba jinou vezme tvář;
nové božství všeho světa
vznese lidstvo na oltář;
staré chrámy zboří všude,
nových vyhlédá si spás,
a tak v světě vždy a všude
věčně věků vládnout bude
mocný bůh, jenž trůní v nás!

Komáři.

Jak komáři světlo svíce,
záhad slunce obletáme,
žel však, vždy jen víc a více
popálená křídla máme.

Ach, v tom žití němém, hluchém
slabá křídla jsou a skrovna;
výš až vzlétnem pouze duchem,
budou jasem slunci rovna.

Žádný žár nás neuchvátí,
zvíme, co jsme vědět chtěli . . .
Leč zda někdo z nás se vrátí,
by se druzí dověděli?!

Jen pevným, hrdým buď!

Jen pevným, hrdým buď jak z žuly skála.
jež, nechať hruď jí nepokrývá plát,
a bouře tepe v ni, a slunce pálá:
vždy, věrna půdě své, zůstává stát.

Vždy jak ta skála buď! Ať hrom ji tříští
a ňadra zrývá ji, vždy týž v nich klid,
jen pramen křišťálný z těch ran se prýští
a zemi zmlazuje a jaří lid.

Nadšení.

Lkát bez činu, když zlo se věží,
jen chabci činí; raděj v boj!
I do vran drzé při loupeži
se pouští směle pěvců roj.
Kdo silen je, vždy slabé týrá,
leč odvahou a nadšením
i hošek roste v bohatýra...
Když David v boj šel, byl Bůh s ním.

Kdo spáse lidstva chtí.

Po světla poháru kdo žhavou duší žízní
a k lidstva spasení leb věčným bděním trýzní
a ducha pochoden na slunci pravdy nití,
ten supům nevděku vždy v kořist dává žíti.

Jen žal mu odměnou, jenž do duše mu vnoří,
jen ruce spoutané a na krev zrudlé oči,
jen hlava stepaná a probodnuté prsy,
z nichž růží krvavých mu vyrůstají trsy.

To úděl vznešených, již lidstvo vznesti touží
z vln útrap povečných, v nichž od věků se hrouží;
kdo světa spáse chtí, vždy dravců stihá osud —
jak dřív, Prometheе, zní řetězy tvé posud.

Evangelium L. N. Tolstého.

Jsme na tom světě pouze hosti,
jen na chvilku; nač šířit bol?
hleď na vše, zpytuj vše, co kol,
a dobrým buď; to vrchol ctnosti.

Kdo není dobrým, moudrým není,
nechť Sokratem je! Moudrý, ten
od vrstevníků bývá ctěn,
leč dobrým žehná pokolení.

Vyčkej času!

Nestýskej, netouži,
vyčkej času,
dnové se prodlouží
v letním jasu;
s jara až v nebesa
skřivánek zaplesá,
k svým než se pohrouží
v moře klasů.

Nermuť se, ustaniž,
vztyč se, vzmuži;
změní se, nedbej již,
hruď co úží;
co bylo šípkem dřív,
změní se na podiv
v kytku — však uvidíš —
zlatých růží.

Klidně!

Přímo k cíli vždy se dej,
chceš-li klidně žíti,
je-li v cestě, natrhej
sobě hrstku kvítí.

Za kloboukem vřes a chvoj.
v srdci hnízdo ptačí,
přejdeš každý žel a boj,
jen když Pán Bůh ráčí.

V čem spása.

V tom najde každý svoji spásu,
nechť jinými jest zatracen,
v boj jíti za Pravdu a Krásu
a za Svobody zářný sen;
ať žalem tvář se brázdí bledá,
skráň bělí se a slábne zrak,
jenž choré duši léku hledá;
ať čelo stíní bouřný mrak,
přec není žal to, co jej moří,
a křečovitě svírá pěst,
jen starost, zlo že ony moří,
jimž vroucí duší bratrem jest.

Záhady.

Roj hvězd, těch zlatých nebe včel,
po obloze se rozletěl
a kmitá se a svítí;
ty tesklivý zíráš k nebesům
a mníš, že jejich křídel šum
v svém srdci slyšíš zníti.

Však neslyšíš; to přelud jen
a lidské hlavy smělý sen,
vše domněnka jen pouhá;
už, starý snílku, tiše buď,
co křídly šumí o tvou hruď,
jest uvězněná touha.

Ta touha k nebi vzlétnout výš
a zhlédnout světla věčnou říš,
a cíl, kam lidstvo spěje;
leč marno! U zavřených vrat
těch rájů bude umírat
vždy člověk bez naděje.

Ó kéž by aspoň jeden pel
z jich křídel každý v ňadrech měl,
to stačilo by k štěstí;
však běda! Pouze zemský prach
a tíži záhad na bedrách
jest ubohým nám nésti.

Vyčkej času!

Nespěchej k štěstí, tiše jen,
vše nemůž' najednou býti,
nejprv se travou jeví len,
později jak modravé kvítí!

Poupě, jež touží růží být,
obalu hledí se zbavit;
dřív nežli můžeš v nebi žít,
musíš se v očistci stavit.

Útěcha.

Jak stopy zrady v lidskou hruď
v sníh dálné pláně snášejí se vrány —
ó srdce, srdce, tiše buď
a mírně suď
těch o milých, z jichž krvácelo's rány!

Ta dlouhá zima prchne, věř,
a zniknou pojednou vran černých stopy;
v čas zlatem vzplane jitra šeř
a zkvete keř
a pláň i nitro v krásy zář se stopí.

A v srdci vzejde bílý květ,
v němž utkví křišťálná tvých očí vláha,
a přes noc navrátí se zpět
a budou pět
jak dřív v něm zlatí skřivánkové blaha.

Motýl.

Z květnice mládí v slunečný den
vylétá motýl duše sen
v tajemné lítosti spěchu,
vylétá, vznáší se v zamíklou dál
jak v nocích majových květinný král
z pohádky ruzma vzdechů.

Pestrá má křídla, zlato i nach
chví se mu jemných na blanách,
pel jejich září a svítí,
ale když vrátí se z dalekých cest,
vidím, jak lesklý pel setřen mu jest
lapičskou života sítí.

Píseň a karafiát.

V mládí to bylo a štěstí,
já touhou po Tobě jat
k slunnému pozíral jihu,
vkládaje v zápisní knihu
píseň a karafiát,
krvavý karafiát.

Bušilo srdce a vřelo,
nechtělo míru mi dát,
v knize i v duše mé tůni
dýchaly tajemnou vůni
píseň a karafiát,
krvavý karafiát.

Přihnal se život, oř plachý,
se mnou jal dále se hnát —
ty tam mé blažené vise;
žalem jsem zapomněl v knize
píseň a karafiát,
krvavý karafiát.

Prošel jsem končiny dálné;
jeseň mi počala stlát
na cestu sežloutlé listí —
tu spatřím, v knize chtě čísti,
píseň a karafiát,
krvavý karafiát.

Nevoněl, zhnědl — ach škoda!
Bál jsem se v ruku ho brát,
by se mi nerozpad' maně
jako ta na zrudlé bláně
píseň i karafiát,
krvavý karafiát.

Nechal jsem obé, jak bylo,
zadumán zůstal jsem stát,
ne já — kdos jiný ať zruší —
jak vše, co kvetlo mi v duši —
píseň a karafiát,
krvavý karafiát.

Spěte! — Zda po letech někdo
srdcem jak já bude jat,
až se mu zjeví ty zvěsti
zvadlého, zniklého štěstí:
píseň a karafiát,
krvavý karafiát.

Co jest štěstí?

Co štěstí jest? Snad míru zlatý žeh,
či po kraj naplněný kalich přání,
či v nitru věčné písně polétání,
či políbení smrti na ústech?

Či blaženého snění zvučný pel,
jímž naplněn jest kalich růže mládí,
či smír dvou lidí, již se měli rádi
a rozešli se hněvu na povel?

Či lauru vínek to, jejž čela kol
při fanfar zvuku ovily ti davy,
či aureola mučennické hlavy,
či v kráse Niobidů skrytý bol?

Či je to mír, jímž blažen i kdo chud,
či vroucí objetí milých rukou,
či dítka úsmev s písní zlatozvukou?
Co štěstí jest?.. V zpěv měnit žití blud! —

Okamžiky štěstí.

Z jihu, když jaro sletá zpět,
básněmi svět když se plní,
v nebi když hvězdný roste květ,
v řece když perly se vlní,
s ptačími v ráz když pojednou
zazvučí nadra tvá vlastní,
poznáš, že na tom světě jsou
lidé přec na chvíli šťastni. —

Bálové šaty mé Zdeny.

Když v srpnu na jihu jsem dlel,
na Monte Baldo jsem se vlek',
bych v horském důlu uviděl
kvést v sněhu moře fialek.

Dnes zas to vonné moře zřím
pod sněhu stkvoucím úbělem
kvést květem něžně modravým,
leč růžička, má neť je v něm! —

Zdeně.

I.

Svět tone v jara usmívání
a růžemi se pyšní sad,
jen věnec růžových mých přání
už dávno zvadl.

Jen jediná v něm růže zbyla
a svěží posavad:
bys neskonale šťastna byla,
než půjdu spat.

Zdeně.

II.

Kladu staré ruce na Tvou milou hlavu:
Bůh Tě zachovej!
Abys nevšedněla v lidstva plachém davu,
Bůh Tě zachovej!
Abys jako růže vůni z duše lila,
Bůh Tě zachovej!
Abys prosta bojů srdcem vítězila,
Bůh Tě zachovej!
Abys něhou kvetla jako v slunci kvítí,
Bůh Tě zachovej!
Abys byla hvězdou v sivých mračnech žití,
Bůh Tě zachovej!
Abys nestrádala ani ve snu žalem,
Bůh Tě zachovej!
Abys šťastna byla v blahu neskonalém,
Bůh Tě zachovej!

Panna.

Jak květy jabloně jsou její líčka,
jak vábná třešně její něžný ret;
brv hedbáv zlatý věnčí očí víčka,
kment ňádra jsou; nač kráse zdobný tret?

Však poklad veliký hloub v srdci hostí,
všech čarovnější skvostů královen,
to zářící je hvězda nevinnosti,
jež s nebe zraků zlatí její sen.

Ó Bůh ji chraň! Toť bílý cherub vnady,
jenž v srdce svatost snáší citům všem;
kéž, až k ní satan vyšle hříchů hady,
je žhavým protkne duše paprskem!

Mimosa

Ať onen haní tě, ať chválí ten,
buď mimosou, sám v sebe uzavřen,
a vlastní srdce vyzradí ti zdatně,
zda dobře jsi kdy učinil či špatně

A jsi-li v hloubce duše spokojen,
pak nechať vše tě haní, ven a ven,
jas slunný zulíbá tě v smírném sletu
a rozvineš se sobě zas i světu.

Nech bouři přejít!

Nech přejít moře lidských běd,
nech, ať se vyburácí nebe,
nechť práškem's, k slunci vzlétneš přec,
jen neztratíš-li sama sebe.

K čemu lítostiti?

K čemu lítostiti
za ztraceným žitím,
kdo jsi mladá ňadra
ondy zdobil kvítím?

Jiní s vlhkým okem —
snad i siným retem —
bloudili a lkali
širošírým světem.

Byl-lis ondy šťasten,
teš se tomu v snění,
jako činí v slunci
niva při jeseni.

Byl-lis nešťasten však,
těš se v žití starém
jak hvozd zadumaný
zkvetlým v písních jarem.

Nešťasten-lis posud,
těš se oné chvíli,
až se křídlo smrti
nad tvou hlavou schýlí.

Neměl-li jsi květu
v klamné žití době,
zjeví se ti s jara —
v trávě na tvém hrobě.

Život.

Náš život od prvního vzlyku
až k hrobu jest jen náhod slet;
špeť radostných v něm okamžiku
a žalu, strasti za sto let.

Zrání.

Nač lkát, když jeseň hýří v kraji
a mlhy táhnou odevšad
na hroznů plný vinohrad?
To požehnáním bude snad;
vždyť za jeseně hrozny zrají,
k nimž červen s polibkem se krad'.

A k čemu lkát, když náhle padne
stín na tvou tvář a hrdý smích
do čela brázd a čela rýh?
Vždyť v šedých mlhách stesků tvých
jak oheň v rudých hroznech mládne
též žár tvých písní krvavých. —

Soucit.

Dobrým buď! Ať duch tvůj nadšen vzlétá
v nebes kraj, kde krása s pravdou zkvétá;
svoboda kde náhle z hrobu vstává,
na srdce když Bůh jí ruku dává.

Tamo věčné jaro lidstva hoří;
ze slz jeho opály se tvoří
a z krůpějí krve žalem vroucí
nová slunce lásky všemohoucí.

Tamo vzleť a v písně zlatém pylu
přines lidstvu soucit v dar a sílu,
by, jak s jara vonné kvítí k luhu,
sdílnou duší druh se přivil k druhu. —

Pravá píseň.

Jak za lodičkou z vodních ryh
pruh lesklé vody svítí,
když bílý měsíc v oblacích
se zjeví a se nítí:
tak pravou písní prostých zdob
jest lidská duše jata,
a na vždy tkví v ní po sám hrob
té písně stopa zlatá.

Štěstí.

Mlč v neštěstí a vzmuž se v ráz!
Nač halit čelo smutku stínem?
Vznes hlavu, vzpřími hrdě vaz,
sic žal tě rozpoltí zlob klínem.

Kuj lesklé meče myšlenek
a lesy vzdoru jimi klesti,
jdi mužně v před; máť pravý rek
vždy žezlo sebevlády v pěsti.

A slzy — slzy ještě snad?...
Jich proudem tajně krev se roní;
zjev blaha nelze vyplakat,
jak deštěm květy na jabloni!

Pták štěstí plach je nanejvíc
a vábníkem se lapit nedá;
sám nevylítne-li ti vstříc,
pak marně duše tvá ho hledá. —

Žena

Tiskl čelo v horké dlaně,
duší táhlo snění:
„Rozkotáno! V zlobě, haně
blaha žití není!

Bouří plout, když není vesla..
Běda! Kdo mě spasí?“...
Tu mu na hruď hlava klesla
se zlatými vlasy.

Zablesklo se v duši, tváři,
naděj křídly kmitá:
z očí ženy jeho v záři
vstříc mu štěstí svitá.

Lijavcem co býti mělo,
rosou v líce kane...
jedna duše, jedno tělo
novým žitím plane.

Ty ruce žehnej.

Ty ruce žehnej každé doby,
jež ondy snivé hlavy kol
ti květné ovijely zdoby
a mírnily tvých ňader bol.

Ty ruce žehnej v každou chvíli,
jež žalům zbudovaly hráz,
když v trudném čase něžnou pílí
tě objaly, až bylo snáz.

Ty ruce žehnej s vroucím díkem,
v nichž v čase zlém tvá byla skrýš,
jež v žáru vášně drahým líkem
v zdar přinesly ti míru číš.

Ty ruce žehnej v konec světů
svým písní modlícím se rtem,
jež vyšly tobě v jara vzletu
vstříc s prvním růže pupětem.

ty ruce žehnej v políbení
a za hrob až jim vděčen buď,
jež v dlouhých nocích beze snění
se kladly sdílně na tvou hruď.

Ať kráčíš světem s mračnou skrání,
ať v záři slávy záští prost,
ty ruce žehnej do skonání,
z nichž mír a klid tvé duši rost'.

Nad co není.

Býti-li může
nad duši ladnou?
Což pak jsou růže?
Blednou a vadnou;
v květu-li stály,
příval je skloní,
zima je spálí,
bouře je sroní.

V pláči a chvění
život se mění.
V divokém kvasu
béře čas krásu:
ztepilost mladá
v oběť mu padá.

Časy se točí,
ten tam jas očí;
života chvaty
kov lijou v paty;

litosti slapy
řasy nám stápí.
v ohnivém hoří
srdce nám shoří.

Nehody velí,
skráně se bělí;
hlouběj vždy více
žal zrývá líce;
hlava se káci
tíhou a prací.

Všecko nám prchá,
všecko se ztrácí;
všecko, co žádáme,
mámí a klame;
přání i sněni,
všecko se mění.

Mysl se halí,
oko se kalí,
a vyš se dívá —
nebe se stmívá:
slunce i hvězdy
mění se vezdy:
blednou a hasnou
zříš dřív jasnou —
není, ach není,
nad duši krásnou!

Zpěv a hudba.

Je píseň květem prozářené hrudi,
a hudba srdce národa je květem;
v ní lásky žár, jenž matku poutá k dětem,
i něhy zdroj, jenž hocha k dívce pudí. —

Z těch zvuků všech i z lásky sladkých vzdechu
a výkřiků, jež žitím v srdce padnou,
Bůh bědnému dal lidstvu peruť ladnou,
by do nebe se vznášel pro útěchu.

Tím kouzlem tajemným, jež v tonech zkvítá,
jímž srdce k dobru, Bůh se k lidstvu hlásí,
v říš ducha křídly čarodějné krásy,
výš duší vzleť, kde věčnost bohy vítá!

Buď jako píseň...

Buď jako píseň, jež se budí,
když štěstí zapadlo ti v rov:
měj vřelý cit a sdílnost v hrudi
a milou vroucnost prostých slov.

A nemůžeš-li těšit zcela,
bys vrátil srdci poklid zas,
pak zaplaš aspoň mraky čela
a ňader vzdech a slzy řas.

Hleď strastem v oči aspoň chvíli
a stiskni ruku, přiviň hruď,
ať ví, kdo v žalu, že s ním sdílí
vše duše tvá... Jak píseň buď!

Ó, slávy nehledej!

Ó, slávy nehledej, svůj hledáš žal;
nechť jako kněžka vznešená se zjeví,
když k písni nadšen duch se zadumal;
jest přízrak to jen čarodějné děvy!
Ó, laurů nehledej, svůj hledáš hrob,
veň zklamání tě zkáci;
věz, šťastnější je orné půdy rob,
jejž skřivan těší v práci!

Ó, slávy nehledej, vše mam a klam;
toť Hekatina družka vábně svůdná,
jež zavede tě k pouště končinám,
kde neprýští se duši žádná studna!
Ó, laurů nehledej, nech jeho snět
a jeho svůdné vnady —
zdaž ukryté v něm můžeš uvidět
msty zkotoučené hady?

Ó, slávy nehledej, té touhy nech,
vždyť letem za ní umdlí srdce křídla.
a z prsou nevymizí stesk a vzdech;
tvůj píti bude ret jen z nudy zřídla.
Ó, laurů nehledej, v čas uvadnou,
zda mají jaké ceny?
věz, klesnou, sotva čela dopadnou,
v tvou rakev zkrváceny.

Ó, slávy nehledej; jen pro svůj lid
a rodný luh snes všecko, co máš v duši;
co božským zjevem mníš, jest plachý vid,
jejž bouře záchvat jediný již ruší.
Ó, laurů nehledej, je zanech tém,
kdo pomstí otcův kosti
a k síle vznesou svatou naši zem
a k věčné velikosti!

Sláva.

Vy zhynuly jste, lidstva ideály,
na hrobě vašem démon vašní hude,
zisk s rozkoší se v poskok na něm daly,
kde Kristus ten, jenž křísiti Vás bude?

Kde vzlet, kde citů vroucí poesie?
kde harmonické něhy Afrodity?
na stolci uměn hadí chtíč se vije,
a zlatohlavem neduhy jsou kryty.

Zde bujnost vede otupené dláto,
tam přetvařuje barvy v ohně žhavé,
tam místo orné půdy jeví bláto
a ve frivolnost mění zvyky hravé.

Zde jemnocitnost na chorobu klesla,
tam v zuřivost, bol Laokonta v líci,
a Afrodita, z moře jež se vznesla,
na vilnou ze šantánu záletnici.

Hamlet.

My sváříme se stále, ten i ten,
a čas a život letí jako sen;
hneď hněvem plá nám tvář, hned siná ret,
a co z nás zbývá za několik let?

Přes květné moře zelenavých vln,
přes veský hřbitov šel jsem stesku pln;
hrob nový hrobník v rudou půdu ryl,
kde mrtvý tlel, jenž ondy pohřben byl.

Po sedmi letech — kratičký to čas —
měl jiný veň se uložiti zas;
a v hlíně lebku spatřil jsem a hnát
a bezvolně jsem zůstal u nich stát.

A zamyšlen jsem lebce hlavou kýv:
„Co byla jsi? co konala jsi dřív?
kam za noci i dne tvůj duch se nes?
Co chtěla jsi, co ždála? Odpověz!“

Leč ticho bylo vše, já viděl jen,
jak lebky hryz byl divně vyškeřen,
a z dulků vzhlížejících k nebesům
výš vznášel se a rostl záhad tlum.

Snad písně snila lebky oné skrýš,
jichž neznal svět a neuslyší již;
snad hněvu sup z ní na křivdu se nes',
jak druhdy z mé, a co v ní skryto dnes?

A vzdechem z hloubi zachvěl se mi ret:
Ubl. co z nás je za krátkých sedm let?
Čas letmo uniká a rovněž tak
náš k nebi zírat bude prázdný zrak!

A přec vždy sváříme se dál co den,
ač celý život náš je pouhý sen;
leč přijde smír: ať král je nebo rob,
vše život pohltí a zavře hrob.

Nový věk.

Nač dbáti časné slávy planých zvuků,
nač chvály prázdných slov a lichých křiků?
Buď rád, kdy na hruď položíš-li ruku,
u vroucím srdce odpoví ti tluku:
Ty nejsi posledním všech za vlast bojovníků!

Jen chabý duch se zvukem jména baví:
co je ta světská velkost v žití skonu?
Zda Miltiades větší hoden slávy,
než věkům pozdním neznámé těch hlavy,
jež padly za svou vlast na polích Marathonu?

II.

BÁSNÍK.

Buď požehnán, kdo v božství krásy věří

Buď požehnán, kdo v božství krásy věří,
kdo své ji duši snoubí v ladném vzletu,
ať zjeví se mu v plamenitém keři,
ať v bílé ruže uzavřeném květu.

Buď požehnán, ať v bystřin jarém šumu,
ať v alpských slapech ono božství hledá,
ať ve královských orlů vzletném tlumu,
ať v kmitu mušky, v květinu jež sedá.

Buď požehnán, ať krásu utajenou
zří v květu třešně na kolejce plouti,
ať v oceánech s rozkypělou pěnou
ve pyšném korábu na dálné pouti.

Buď požehnán; ať zří ji v Himalaji,
ať v malé kopce pestrých hrobaříků;
ať žízeň ducha číší bohů skájí,
ať něžným pohárkem jen dětských rtíků.

Buď požehnán, kdo v svatém zadumání
před zjevem Krásy uklání se čelem;
vždyť jedna jiskra jeho duše vzplání
může věkům sluncem být i spasitelem.

Buď požehnán, kdo knězem svaté Krásy,
on věštcem jest, on prorokem je Páně,
on váže květy v chlebné lidu klasy,
jen lotr kamenuje pěvců skráně.

Ó nestýskej a neříkej...

Ó nestýskej a neříkej,
že pěvci písní závidíš;
znáš srdce rej a světa rej?
Jest jinaký, než mníš a sníš!

Ty znáš jen jasný citů zdroj
a jeho perel čarný vzruch,
však ňader věčný nepokoj
a srdce prorvu zná jen Bůh.

Ty znáš jen růže ladných slov
a jejich pylu vábný dech;
kde zkvetly však, jest blaha rov
a slza vláhou v kořenech.

Ty zříš jen oka snivý jas
a tváře svůdný ruměnec;
však je-li požár pekel as
či nebes zář, to nevíš přec.

Ó nestýskej a neříkej,
že pěvci písní závidíš;
ten světa rej a srdce rej?
jest jinaký, než mníš a sníš.

Sdílnost.

Jak jarní slunce píseň básníkova
vás prozáří, když žalem strádáte,
pyl vroucnosti, pyl květnatého slova
vás pozvedá, když v hrob už padáte.

K vám básník s krásy polibkem se kloní,
zda tušíte as vznešený ten zjev,
když v rytmu verše do ňader vám roní,
jas duše slunecný a srdce krev?

Snílek.

Dumá, nedbá štěstí,
ve snů propast padá,
hyne mračnou zvěstí,
vadne, klidu strádá;
tone v moři sporu,
bloudí záhad nocí;
těká v mátoh sboru —
může-li se zmoci?“

Tiše! Nevažte ho
žití svého pouty,
v bílé duši jeho
dýše to jak z routy;
jasmínem to voní,
poupaty se množí;
rosou se v ni roní
s nebe vláha boží.

V divůplném šeře
kvete hruď jak niva,
s bujného v ní keře
zlatý pták vám zpívá;
zda snem zlíbaného
probouzet kdo může?
Z trnů ňader jeho
rostou pro vás růže.

V chleba dobývání
tuhnou-li vám paže,
z květů dumných skrání
kytice vám váže;
čas-li citem stydlý
v běd vás žene chmuru,
zlatými on křídly
povznáší vás vzhůru.

Samotář.

Proč díte: Zamračen je stále,
leč na rtech věčný chví se zpěv?
ba lže, jak ondy počal, dále,
lže všecko: stesk i žal i hněv!

Vždy temné oko řasou klopí,
leč pod ní jasná svítí zář,
a někdo-li mu ruku chopí,
jak z ledu jest, leč plane tvář.

Ač nejraději o samotě,
přec stálý vede rozhovor,
a v bouřném srdci život krotě,
jest ustavičný klam a spor! —"

Ó trvejte jen ve své haně;
vždyť krásy kněžem on se stal
a v ňadeř jeho levé straně
keř růží Pán Bůh uschoval.

Jich dechem mnohého z vás hojí,
a nosí úkoj srdcím všem,
on z bědství na peruti svojí
vás v nebe vznáší andělem.

Tak zní as báchorka ta celá:
Sám chor, v dar světu dává lék;
ve brázdách básníkova čela
vám zraje réva myšlenek.

Srdce básníkovo.

Jest srdce básníkovo jako strom
a má svůj peň a kořeny a sněti,
leč není bez nástrah a bez pohrom:
hned vonné květy otlukou mu děti,
hned lidé listí rvou, hned bouř, když skučí:
on kvete však a pučí.

A kvete, pučí, napořád, co den,
ať rozhněvaná zima hrud mu kruší,
ať příval zuří děsně rozkacen,
ať sutky zmaru v korunu mu buší,
ať úpal zžehá jej, ať vichor mučí,
on kvete přec a pučí.

A tajemně se vzmáhá každý čas
a kvete stálou nadějí a přáním
a žalným sněním, rosou vlhkých řas
a stálých tužeb stálým odříkáním;
a bádáním a záhad mračnou tučí
v květ halí se a pučí.

A kvete strastí slzou tisícerou
a blahem zaniklým jak horský dým,
a klamem lákavým a pravdou šerou
a ze zlob vrahů hněvem krvavým
a štěstím nemožným!... Vždy silou ručí
v květ halí se a pučí. —

Krvavé perly.

Rvete, ničte skutky, slovy
život, srdce básníkovi,
který v čarném ducha vzletu
sype růže vám i světu.

Množte, haňte v stálém hříchu
při číši i při kalichu
duše žal i slzy svaté:
písně, které hříčkou máte.

Snad v těch písní drobných květech
čarodějně po stu letech
krvavé se perly zjeví,
o nichž zášť a hněv váš neví.

Ach, kdož z lidí ví a tuší,
kterak slunnou svojí duší
básník slzu strasti hřeje,
až se rudou perlou skvěje?

Básník nemódní.

Vložte mě — ať jiní
nemódním to zvou —
v rakev s volnou rukou,
ne v kříž složenou.

Vetkněte mi pevně,
nemódním nechť jest,
dobře ocelitý
meč u pravou pěst.

Nemódní ať, k levé
položte mi štít,
abych se moh' bránit,
abych se moh' bít.

Nemódně tak hleďte
do hrobu mě klást;
věčně krýt a chránit
chci svou drahou vlast!

Klamné štěstí

Jak ránu stromu kyprý list,
zpěv básníkovu bolest skrývá;
kdož může na tváři mu číst,
co hloubku jeho ňader zrývá?

On písněmi jsa ovinut
svůj halí žal v ty nejsvěžejší —
a za prutem jich žene prut,
leč rána zeje v jejich skrejši.

Tu přijde jeseň; chladně v ráz
list — píseň — všecko dolů mete
a ránu zjeví na úžas. —
Jest šťastným, koho pěvcem zvete?

Básník.

Hle básník, dříve druh bohů,
štínonoš pravdy a krásy
a Mus,
temenem do nebe sáhá,
nohama prachem však bředne
nepoznán lidmi, klet bohy.

U jejich stolu dřív hostem
z věčnosti popíjel číše
vždy blah,
ovit jsa milosti květem,
růžemi něhy a lásky,
nepoznal touhy ni žalu.

S Olympu pozíral dolů
na věku zaváté stopy
a zas
na věků dráhy budoucí,
v hlubokost nebe i země,
moře i pekla i srdce.

Vesmír svou obsáhal myslí,
života meze i smrti
ves čas;
zřel, kterak tvorstvo se zmítá
záštím a vášní a zlobou;
vše zřel a litoval lidstva.

V duši mu zvolna se hlatil
vroucnosti rubín i žalu,
ten skvost,
jenž na dně srdce mu leží,
syt jeho hořoucí krví
i svatým nadšení žárem.

Před věky mocen a šťasten
uvržen Titánův mocí
byl v prach;
bloudí v něm krvavou nohou,
s krvavým srdcem i čelem,
neznaje míru a klidu.

Vzpomíná nadzemské krásy,
nektaru věnčených číší
i snův
vzbuzených políbkem zory:
krasných a milých a svůdných,
o velkém poslání lidstva.

Lidstvo však klesá a padá;
člověk se přidružil k zlobě,
ó žel!
bližního stává se vrahem,
démonem hněvu a vášně,
nohsledem zhouby a vraždy.

Básník pak, pomoci touže,
bloudí, štván vlastními bratry,
sem tam;
hlas jeho zaniká slabý
v pokřiku křivdy a pomsty,
při zvuku broušených zbraní.

Nešťastník! Rozdvojen srdcem
nebes zřel blaho i světů
zlý vzruch.
To ve snu srovnává všakém,
ale jas božského klidu
navždy mu unikl z ňader.

Zpěv.

Nač zpěv? Sám sebou zhynout musí,
ten choutky roztoulaný host;
co tíží nás, co srdce dusí,
jest těžká žití skutečnost!

Zpěv hříčkou pro zábavu leda,
pro lichotnou žen kratochvil
svět spasit může jenom věda,
v níž vesmír tlum svých záhad skryl."

Ne, nikdy ne! V tom žití našem,
jež hubí sterých vášní žeh,
byl zpěv a bude Mesiášem
pro lidstvo mroucí v okovech.

Ba píseň porážela voje,
když lid ji pěl a nadšen byl,
ať vložil do ní srdce svoje
tu Žižka, onde Rouget de Lisle.

A příboj pomsty, příboj hněvu
i trůny králův s sebou vzal,
již děsili se žárných zpěvů,
a nejeden i hlavu dal.

A přijdou ještě jiné časy,
v nichž šíré země zbarví krev;
leč z krve vzrostou zlaté klasy
a všemu vládnout bude zpěv.

Hvězda.

Vyšla hvězda na obzoru;
zdráva, hvězdo, zdráva buď,
jež jsi první svého sboru
vnikla září v moji hruď!

Svěť mi k štěstí, svěť mi k cíli,
úděl mého nebe zdob,
a noc věčná až se schýlí,
slétni k míru na můj hrob.

Nad ukončenou knihou.

Jak mi divno u srdce i v skráni,
jak se oko mlží, tají dech,
vidím-li vás, květy pestrých zdání,
v černých řadách knihy na listech.

Jste-li více, vyzpívání snové,
než roj skřehlých motýlů a mdlých,
v proměnlivé době jeseňové
na luh touhy náhle vyletlých?

Na listy když poutala vás paže,
bezvolně ten setřela vám pel,
tajemně jenž cit a krásu váže,
skvost vkládaje lehkých do křídel.

Ach, mně smutno na vás při pohledu,
srdce buší, zalívá se zrak;
slunný sen můj leskne se jak z ledu. —
A s mým zpěvným štěstím také tak!

OBSAH.

I. ZVUKY ŇADER.

	Str.
Parnasie	9
Lék	11
Věčné zřídlo	13
Rád lahodnou bych píseň zpíval	15
„Jsi měkkým," dite	16
Mne nepřízdobil zlatohlav	17
Večer	19
Mlhy	20
V parku za jeseně	21
Tužba	22
Plaché písně	23
Život a smrt	24
Touha po písni	25
Slunce	26
Chrám jediný	28
Božství	30
Věčná změna	32
Komaří	33
Jen pevným, hrdým buď!	34
Nadšení	35
Kdo spáse lidstva chtí	36
Evangelium L. N. Tolstého	37
Vyčkej času!	38
Klidně!	39
V čem spása	40
Záhady	41
Vyčkej času!	43
Útěcha	44
Motýl	45
Píseň a karafiát	46
Co jest štěstí?	48
Okamžiky štěstí	49
Bálové šaty mé Zdeny	50
Zdeně I.	51
Zdeně II.	52

Panna 53
Mimosa 54
Nech bouři přejít! 55
K čemu litostiti? 56
Život 58
Zráni 59
Soucit 60
Pravá píseň 61
Štěstí 62
Žena 63
Ty ruce žehnej 64
Nad co není 66
Zpěv a hudba 68
Buď jako píseň 69
O, slávy nehledej! 70
Sláva 72
Hamlet 73
Nový věk 75

II. BÁSNÍK.

Buď požehnán, kdo v božství krásy věří . . 79
O nestýskej a neříkej 81
Sdílnost 83
Snílek 84
Samotář 86
Srdce básníkovo 88
Krvavé perly 90
Básník nemódní 91
Klamné štěstí 92
Básník 93
Zpěv 96
Hvězda 98
Nad ukončenou knihou 99

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PG
5038
H48
1900
sv.17

Heyduk, Adolf
Spisy

NAKLADATELSTVÍ
J. OTTO
V PRAZE

JOS. [illegible], PRAHA [illegible]